

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “การสังเคราะห์ความรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูงชุมชนบ้านของແທລະ ອຳເກອມກ້ອຍ ຈັງຫວັດເຊີງໂພມ” โดยใช้การจัดการความรู้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. ขั้นตอนการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 คน คือ

- 1.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ที่มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาการและมีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง 17 ปี ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็นวิทยากรในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้กับเกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ ทั่วประเทศ รวมถึงได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่นด้านปศุสัตว์
- 1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยเป็นนักวิจัยและนักวิชาการด้านการถ่ายทอดและส่งเสริมวิธีการและการจัดการการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้กับชุมชนบนพื้นที่สูง ซึ่งมีประสบการณ์มากกว่า 4 ปี
- 1.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูง 2 ปี และประสบความสำเร็จในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูง

2. กลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อวัดและประเมินผลการเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยมีชาวบ้านบ้านของແທລະ ອຳເກອມກ້ອຍ ຈັງຫວັດເຊີງໂພມเข้าร่วมกิจกรรมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูง จำนวน 4 คน

1.2 ขั้นตอนการวิจัย

การกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหากระบวนการเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูง
2. การศึกษาและจับประเด็นความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง จากผู้เชี่ยวชาญ (มีติด้าน ชุมชน สังคมและวิชาการ) โดยการสัมภาษณ์
3. การพัฒนาบทเรียนที่เป็นองค์ความรู้เรื่องการเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่เหมาะสมกับชุมชนบนพื้นที่สูง โดยกระบวนการ SECI Model

มีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

1. การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหากระบวนการเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การสนทนากลุ่ม และการแลกเปลี่ยนกับผู้เชี่ยวชาญ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ศึกษาวิธีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูงของชาวบ้าน จำนวน 4 ครั้ง ซึ่งในแต่ละครั้ง จะใช้เวลาในการสนทนาเพียง 1 – 1.30 นาที มีประเด็นคำถามไม่เกิน 5 คำถาม และแต่ละคำถามจะมีการถามซ้ำอีก 1 รอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง อาศัยกรอบการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำการสนทนา ดังนี้

- 1) ครั้งที่ 1 แลกเปลี่ยนและพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย และร่วมกันกำหนดตารางนัดหมายในการพบปะกัน โดยกำหนดให้พบปะกันได้สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในช่วงเวลา 17.00 – 19.00 น. ของทุกวันอังคาร
- 2) ครั้งที่ 2 แลกเปลี่ยนและพูดคุยในประเด็นการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เพื่อให้เข้าใจกระบวนการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของชาวบ้าน
- 3) ครั้งที่ 3 แลกเปลี่ยนและพูดคุยในประเด็นความเชื่อของไก่ที่มีพฤติกรรมผิดปกติ เพื่อให้เห็นถึงข้อจำกัดในการเลี้ยงไก่ที่มีไม่เพียงพอต่อความต้องการของชาวบ้าน
- 4) ครั้งที่ 4 นำข้อสรุปในประเด็นของกระบวนการเลี้ยงไก่พื้นเมืองและความเชื่อมาแลกเปลี่ยนกับชาวบ้านอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

1.2 นำประเด็นการเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูงของชาวบ้าน ไปแลกเปลี่ยนกับผู้เชี่ยวชาญโดยนำวิธีการและประเด็นความเชื่อในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของชาวบ้าน

เล่าให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบริบทการเลี้ยงไก่ของชาวบ้าน และสามารถบ่งชี้ความรู้และประเด็นปัญหาในการเลี้ยงไก่ของชาวบ้าน

2. การศึกษาและจับประเด็นความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง จากผู้เชี่ยวชาญ (มิติทางด้านชุมชน สังคมและวิชาการ) โดยการสัมภาษณ์ 2 ครั้ง มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ครั้งที่ 1 นำประเด็นความรู้และปัญหาที่ได้จากการแลกเปลี่ยนกับผู้เชี่ยวชาญ ไปสร้างแนวคำถาม และนำมาสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญให้ได้องค์ความรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูง

2.2 ครั้งที่ 2 นำบทสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง โดยได้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง 2 เรื่อง คือ การเลี้ยงและการจัดการที่เหมาะสม และการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์

3. การพัฒนาบทเรียนที่เป็นองค์ความรู้เรื่องการเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่เหมาะสมกับชุมชนบนพื้นที่สูง โดยกระบวนการ SECI Model โดยการนำองค์ความรู้ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ มาแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดให้กับชาวบ้าน ตามกรอบทฤษฎีการสร้างความรู้ (Knowledge creation) เพื่อให้เกิดการถ่ายโอนความรู้จากความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) เป็นความรู้ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) และขับเคลื่อนจนเกิดวงจรไหลของความรู้ ระหว่างผู้เชี่ยวชาญและชาวบ้าน มี 2 loop ได้แก่

3.1 Loop 1 : การพัฒนาบทเรียนที่ชาวบ้านแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ

3.2 Loop 2 : การพัฒนาบทเรียนที่ชาวบ้านแลกเปลี่ยนความรู้กันเอง

มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 Loop 1 : การพัฒนาบทเรียนที่ชาวบ้านแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1) ขั้นตอนที่ 1 Socialization : การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเลี้ยงไก่ (Tacit Knowledge) ของผู้เชี่ยวชาญ 1 คน (ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2) และชาวบ้าน 4 คน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน

2) ขั้นตอนที่ 2 Externalization : จากการดำเนินการในขั้นตอนที่ 1 ชาวบ้านได้ข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูงในภาพรวม ใน 2 เรื่อง คือ การเลี้ยงและการจัดการที่เหมาะสม และการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์

- 3) ขั้นตอนที่ 3 Combination : ชาวบ้านศึกษาดูงานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูง (Explicit Knowledge) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ 1 คน (ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3) เพื่อให้ชาวบ้านได้เห็นสภาพจริงของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ใน 2 เรื่อง คือ การเลี้ยงและการจัดการที่เหมาะสม และการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ แล้วนำมาสรุปและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความรู้อีกครั้ง
- 4) ขั้นตอนที่ 4 Internalization : ชาวบ้านนำความรู้ที่ได้จากขั้นตอนที่ 3 ไปประยุกต์ใช้โดยการลงมือปฏิบัติการเลี้ยงไก่พื้นเมืองจนเกิดทักษะและความชำนาญ (Tacit Knowledge) แล้วนำประสบการณ์ที่ได้ไปแลกเปลี่ยนกับคนอื่นในครั้งต่อไป

3.2 Loop 2: การพัฒนาบทเรียนที่ชาวบ้านแลกเปลี่ยนกันเอง ดังนี้

- 1) ขั้นตอนที่ 1 Socialization : ชาวบ้านแต่ละคน นำประสบการณ์การเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่ได้หลังจากการลงมือปฏิบัติแล้วมาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น (Tacit Knowledge)
- 2) ขั้นตอนที่ 2 Externalization : จากการดำเนินการในขั้นตอนที่ 1 ชาวบ้านสามารถจับประเด็นความรู้จากการพูดคุยกัน ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่พบ
- 3) ขั้นตอนที่ 3 Combination : นำประเด็นความรู้ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาสรุป และตรวจสอบความรู้จากคู่มือการเลี้ยงไก่พื้นเมือง รวมถึงให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และสรุปเป็นองค์ความรู้ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
- 4) ขั้นตอนที่ 4 Internalization : ชาวบ้านนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูง จนเกิดประสบการณ์ใหม่ต่อไป

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสนทนากลุ่ม (focus group) ใช้เป็นแนวทางในการสนทนากลุ่มรวมถึงการบันทึกสิ่งที่ได้จากการสนทนากลุ่มระหว่างชาวบ้าน

2. แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ/กรอบการสัมภาษณ์ ซึ่งคำถามที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนหรือการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบปลายเปิด โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (focus group) กับชาวบ้าน โดยใช้เครื่องบันทึกเสียงและจดบันทึกลงในสมุด แล้วนำมาจัดกลุ่มการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของชาวบ้านและบันทึกลงในโปรแกรม Microsoft word โดยผู้บันทึกข้อมูล คือ ผู้วิจัยเอง

2. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองโดยใช้เครื่องบันทึกเสียงและจดบันทึกลงในสมุด นำมาเรียบเรียงและปรับปรุงข้อมูล หลังจากจัดพิมพ์แล้วก็นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญอ่านและตรวจสอบ จากนั้นได้ปรับแก้ตามคำแนะนำจนถูกต้องสมบูรณ์ จึงนำไฟล์ที่ถูกต้องสมบูรณ์แล้วจัดพิมพ์เป็นคู่มือการเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูง และนำไปให้เยาวชนในหมู่บ้านของแหวะ ซึ่งมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทยเป็นสื่อกลางในการนำความรู้จากคู่มือไปถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนกับชาวบ้านต่อไป

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของ SECI Model

1.6 กรอบแนวคิด

งานวิจัยเรื่องการสังเคราะห์ความรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูงชุมชนบ้านของแหวะ อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม ในการวิเคราะห์ถึงประเด็นการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของชาวบ้าน แล้วนำไปแลกเปลี่ยนและสัมภาษณ์กับผู้เชี่ยวชาญเพื่อระบุปัญหาและหาแนวทางแก้ไข รวมถึงการสังเคราะห์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญและเอกสาร ให้ได้องค์ความรู้เรื่องการเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูง และใช้โมเดลการศึกษาแบบ SECI Model เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้ประยุกต์ใช้และขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูงให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ในการประกอบพิธีกรรม โดยมีโจทย์งานวิจัยคือ ชาวบ้านสามารถเลี้ยงไก่ได้เพียงพอต่อความต้องการใช้ในพิธีกรรม ดังแสดงในภาพ 1.7

IS Topic : การสังเคราะห์ความรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูง			Primary Data
Organization : ชุมชนบ้านของแหะ อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่			
<p>Stakeholder</p> <p>Knowledge Manager</p> <p>ผู้วิจัย</p> <p>Knowledge Worker</p> <p>เยาวชนในหมู่บ้านที่มีความสามารถในการใช้ภาษาไทย เป็นคนกลางในการนำความรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูงให้แก่ชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง</p>			
Input (Chapter 1-2)			
<p>Problem</p> <p>1. ชาวบ้านขาดความรู้เรื่องการเลี้ยงไก่ตามหลักวิชาการ</p> <p>2. ไก่สำหรับประกอบพิธีกรรมไม่เพียงพอ</p>	<p>Data/Information</p> <p>1. ลักษณะของไก่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรม</p> <p>2. ความเชื่อเกี่ยวกับไก่มีพฤติกรรมผิดธรรมชาติจะต้องถูกฆ่า</p> <p>3. การเลี้ยงไก่พื้นเมืองตามวิธีของชาวบ้าน</p> <p>4. การเลี้ยงไก่พื้นเมืองตามหลักวิชาการ</p>	<p>Knowledge</p> <p>1. ความรู้เกี่ยวกับการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ไก่</p> <p>2. ความรู้เกี่ยวกับการทำโรงเรือนและเตรียมพื้นที่สำหรับเลี้ยงไก่</p> <p>3. ความรู้เรื่องการจัดการด้านการให้อาหารและน้ำ</p> <p>4. ความรู้เรื่องการป้องกันและรักษาโรค</p>	Secondary Data
<p>Solution/Process/Tools (Chapter3)</p> <p>1. การสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อศึกษาประเด็นการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของชาวบ้าน</p> <p>2. การแลกเปลี่ยนและสัมภาษณ์ความรู้และประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อระบุปัญหา และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เพียงพอต่อความต้องการของชาวบ้าน</p> <p>3. สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชาวบ้าน ผ่านกระบวนการ SECI model</p>			
<p>Output (Knowledge Management) (Chapter4)</p> <p>องค์ความรู้เรื่องการเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูง</p>			
<p>Productivity/Outcome</p> <p>ชาวบ้านสามารถผลิตไก่พื้นเมืองเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมได้อย่างเพียงพอ</p>			Result

แผนภาพ 5 : กรอบแนวคิดของการศึกษา